

verforholdene op til 1990 er beskrevet i stor detailrigdom, inkl. angivelse af de til enhver tid ledende medarbejdere.

Derefter følger en redegørelse for hvert af de seks egentlige Bergske Blades historie med vægten lagt på de senere års begivenheder. I den forbindelse anføres (vistnok samtlige) redaktører, forretningsførere og andre medarbejdere med ledende funktioner, i mange tilfælde ledsaget af en kort biografi. Desuden redegøres der for udskiftninger i bladens teknik – og meget mere.

Fremstillingen er i alle afsnit detaljeret og kompetent udført. Generelt skal det understreges, at som repræsentant for den »journalistiske« pressehistorie – d.v.s. et stykke pressehistorie udført af fagets egne folk – hæver den sig langt og solidt over gennemsnitsstandard. Genrens normalt største svaghed er en for høj grad af indforståethed kombineret med en ringe grad af systematik og analyse, i hvert fald set med en fagpressehistorikers øjne. Også på disse dimensioner er denne bog markant over gennemsnit. Enkelte steder kunne man måske ønske sig lidt mere systematik i oplysningerne: Når nu f.eks. næsten alle udskiftninger af trykmateriel er dateret, kan det godt ærgre lidt, at ikke også de sidste par stykker er forsynet med datering. Og et par andre småting af samme type, men netop småting. Bogen er også præget af en vis mangel på analyse, hvad de økonomiske og oplagsmæssige aspekter angår, samt ikke mindst med hensyn til tendenser og skift i de redaktionspolitiske tendenser. Netop dette sidste punkt ville det have interesse at få en fremstilling af fra en så erfaren pressemand som Chr. P. Fogtmann.

Men disse kritiske punkter er mest spørgsmål om vægtning af nogle aspekter, og »manglerne« forringer ikke bogens værdi som et stykke solidt og væg-

tigt arbejde med en rigdom af informationer. Det eneste virkelige savn gælder fraværet af et personregister.

Jette D. Søllinge

Helge Jensen: *Ritzau privat. Liv og død i efterladte papirer*. (Udgivet af Dagspressens Fond, 1991. I kommission hos Odense Universitetsforlag). 99 s., 128 kr.

»Ritzau privat« er udgivet i anledning af Ritzau Bureau's 125 års jubilæum 1. februar 1991 og omhandler træk af stifteren, Erik Nicolai Ritzaus privatliv. I forbindelse med jubilæet blev der også udgivet en anden bog, redaktionschef Jørgen Fastholm's »Ude, hjemme og Ritzau«, der behandler de sidste 25 års bureauhistorie. Denne sidste bog er da et supplement til Gannar Næsselunds jubilæumsbog fra 1966: »Nyhedsformidling gennem 100 år«.

»Ritzau privat« er ikke en traditionel biografi, men fortæller på grundlag af E. N. Ritzaus ti efterladte scrapbøger, der med nogle huller dækker årene 1850-1901. Heri findes en kalejdoskopisk samling af biletter, lejlighedssange, menukort, invitationer etc., etc. Helge Jensen har plukket i indholdet og benytter det til at fortælle løst og fast af anekdoter, små historier og tidsbilleder. Indholdet er samtidig organiseret i nogle grupper, hvoraf de nok mest interessante har resulteret i afsnittene om »pressens mænd« (kollegaer og konkurrenter) og »begivenheder«, primært inden for presseverdenen. Et mindre centralt, men grundigt og ganske informativt, afsnit fortæller om et af de første funktionsduelige forsøg på at konstruere en skrivemaskine: R. Malling-Hansens »skrivekugle«.

Bogen har ikke ambitioner om at være et vægtigt bidrag til pressehistorien og er vel mest egnet til kvalificeret hyg-

gelæsning. Alligevel gives der nogle tidsskitser af interesse, og billederne er informative og herligt nostalgivækkende. I øvrigt kan en gastronomi-historiker finde gode eksempler på menuer (afbildet med vinliste og alt) i den tids stil – der ikke just ligner nogen form for »nouvelle cuisine«.

Jette D. Søllinge

Bengt Ungerskov: *Danmarks drenge under fremmed flag. Skoleskibets 7. togt 1939-45.* (Dafolo Forlag, 1990). 153 s.

Skoleskibet »Danmark«s 7. togt var som de foregående vintertogter planlagt til at vare 7½ måned. Afsejlingen fra København fandt sted i august 1939, og programmet, der omfattede besøg i Caribien og på USA's østkyst, gennemførtes trods 2. verdenskrigs udbrud. Den 8. april 1940 markeredes det vellykkede USA-besøgs afslutning med et stort bal i den tysk-amerikanske forening i Jacksonville, Florida. Festen sluttede brat, da meddelelsen om tyskernes angreb på Danmark indløb ved midnatstid, og skoleskibets afsejling blev udskudt på ubestemt tid.

»Danmark« og besætningen, der omfattede 120 elever, var uhjælpeligt strandet. Der skulle komme til at gå 5½ år, før skoleskibet igen stod Sundet ind, og da var kun 7 af togtets elever om bord. Hvad blev der af alle de andre?

Det er netop det spørgsmål, som Bengt Ungerskov har sat sig for at besvare. Gennem interviews med mange af togtets elever i forbindelse med 50-års jubilæet i 1989, suppleret med søfartspapirer og anden dokumentation, har forfatteren kortlagt elevernes færden siden hin aprildag i Jacksonville. Det er der kommet en spændende og ganske veldrejet bog ud af.

Eleverne startede typisk med at hyre ud med neutrale skibe i neutrale farvande (d.v.s. amerikanske eller norske(!) skibe i amerikanske farvande); men allerede ved årsskiftet 1940/41 befandt 17,5 % af dem sig i allieret krigstjeneste (først og fremmest konvojtjeneste mellem Canada og Europa), og i slutningen af 1942 var næsten 50 % i krigstjeneste. På D-dag i 1944 var ikke mindre end 60 % direkte engageret i krigen.

12 af de 120 mistede livet under krigen, og ikke færre end 61 skabte sig en tilværelse i det fremmede efter 1945. Så man kan roligt slå fast, at »Danmark«s 7. togt blev skelsættende for de mange elever, der drog ud i august 1939.

Forfatteren har ikke blot sat sted og dato på elevernes færden kloden rundt og gengivet de mange meget forskelligartede øjenvidneskildringer fra sine interviews, han har også sørget for at sætte »drengenes« oplevelser ind i en større krigshistorisk ramme og dermed skabt en frugtbar vekselvirkning mellem det individuelle og generelle aspekt.

Bengt Ungerskov redegør instruktivt for det store amerikanske flådebygningsprogram, der var afgørende for krigens forsyningstjeneste, og elevernes erfaringer med »Liberty«-standardskibene understreger programmets formidable effektivitet.

Stærkest i bogen står naturligt nok beretningerne fra selve konvojtjenesten. Sammenholdes disse med tabelmaterialet over tabt tonnage – navnlig i forbindelse med tyskernes operation »Paukensschlag« i amerikanske farvande – forstår man, hvorfor det såkaldte »krigssejlersyndrom« har præget mange af de tidligere elever.

Medens eleverne lagde en stor del af deres indsats i amerikanske skibe, gjorde skoleskibet »Danmark« tjeneste som uddannelsesskib i den amerikan-